

TISZTELETJEGGYEL

Ami Beethoven mögött van

lentősen különbözik a magyarétól. A kollektív szerződés megfogalmazásakor ott sok olyan elemet, amiről mi még csak vitakozgatunk, már axiómaként szerepeltetnek. Van egy szakmai testület, amely a munkáltatói oldalt képviseli, van egy érdekvédelmi szervezet, amely a munkavállalók érdekeit képviseli és van egy állam, amely ugyan jelentős részt vállal a német zenekarok finanszírozásában, de erre a két testületre bízta, hogy egyezzenek meg. Itt tehát nem fordulhat elő a nálunk tapasztalt megoldás. (Most a munkáltatók mondták fel éppen Németországban a kollektív szerződést, mert olyan magasnak ítélték a béreket, hogy szinte finanszírozhatatlanná válnak a zenekarok. Ezért a zenekaroknál belső strukturális változásokat kell végrehajtani: elképzelhető, hogy jelentős számban csökken például az „A” és „B” kategóriás zenekarok törzslétszáma).

Franciaországban, ahol az állam szintén nagyon jelentős részt vállal a zenekarok fenntartásában, tudtommal nem fordult még elő a miénkhez hasonló eset. Angliában eleve más a helyzet, mivel egy-két önkormányzati zenekar leszámítva, az összes vezető zenekar önkormányzós, vagyis kft-ként működik és ha kapnak az államtól vagy önkormányzattól pénzt, kapnak, ha nem kapnak, akkor nem kapnak. Ott tehát eleve nem is szólhat bele az állam a zenekarok dolgába. Ugyanez igaz az Egyesült Államokban is, ahol többnyire önkormányzatok a fenntartók, ahol a fenntartók tagokat delegálnak az igazgató tanácsba. A tulajdonos (a fenntartó) annyi embert küld a testületekbe, hogy érvényesíteni tudja akarát. Ez a helyzet Hollandiában is, ahol a fenntartó közvetlenül jelen van az igazgató tanácsokban, az együttesek működtetésében. Az adminisztratív struktúra tehát úgy néz ki, hogy van az ügyvezető igazgató, aki jogszabályok szerint intézi az ügyeket. A nagy döntéseket az igazgató tanács hozza meg, ahol díszként ott van egy-két muzikus és zenekari adminisztrátor és az összes többi tag a tulajdonosi jogok gyakorlója. A magyar törvénykezés a költségvetési intézményeknél az egyszemélyi felelős vezetőt nevezi meg az intézmény vezetőjeként és nem valamilyen testületet. Ha a fenntartó úgy gondolja, hogy egy intézménynél jelentős változásra van szükség, megteszi azt a lépést, amit most is megtett, hogy például kinevez egy miniszteri biztost.

– Mit vár a zenekar részéről? Milyen reakciókat, milyen lépéseket, esetleg indulatokat?

– Erre nehéz most válaszolni. Mindenesetre megállapodtunk a miniszteri biztossal, hogy ő maga mindenki, ezen belül az érdekvédelem rendelkezésére is áll majd a már említett konzultáció alkalmával. Másfelől azonban úgy gondolom, hogy a belső gondok megoldása nem az ő napi feladata, hanem továbbra is az enyém és én ez alól nem is akarok kibújni. A miniszteri biztossal való külön konzultációra akkor van szükség, ha a tárgyalások túlnőnek az intézmény keretein. Ilyen például a létszám, ami neuralgikus pontja az érdekvédelem és az intézményvezetés együttműködésének. Nekem államtitkári állásfoglalás áll rendelkezésemre,

Aki csak kedveli a klasszikus zenét, de aktívan nem műveli, bele sem gondol igazából, mi is van voltaképpen egy Beethoven-szimfónia mögött. Vagyis hát jóhiszeműen azt feltételezi, hogy elsősorban Beethoven van mögötte – no meg sok-sok megszállott, hozzáértő ember, akik szeretik és értik Beethoven. Rég rossz, ha egy hangverseny-látogatónak azzal kell foglalkoznia, hogy milyen úton-módon jön létre a zenei élmény, ahelyett, hogy minden pórásával a muzsika befogadásának adná át magát.

Az a szomorú fejlemény, hogy a sajtóban hovatovább túlsúlyba kerültek a szimfonikus zenekarok megélhetési és túlélési küzdelmével kapcsolatos tudósítások a művészi kérdésekkel szemben, a kibicet a rossz emlékeztető médiaháború hónapjaira emlékezteti. Akkor fordult ki a sarkaiból úgy a nyilvánosság, hogy maguk a hírek gyártói kerültek a lapok hasábjaira, a tévé- és rádióműsorokba: a valóság helyett a tükör saját magát mutatta felénk. Mostanában ugyanez történik a komolyzenei életben – annyi módosulással, hogy az emberek még kevésbé értik, mi folyik a kulisszák mögött. A Fesztiválzenekar decemberi ülésstrájkja nem csupán médiaesemény lett, hanem a bulvársajtónak is felkapott témája – a történések mögött azonban viszonylag kevesen tudtak és akartak bepillantani.

Mint ahogy most sem ért a kívülálló egy sereg olyan adalékot és kijelentést, amivel naponta nyakon öntik. A Fesztiválzenekar rétestésztafényű történetéből is csak nehezen lehet kiszűrni a tényeket: a főváros a költségvetéséből csupán 198 milliót akar adni a korábban elkényeztetett zenekarnak, míg az alapítvány 310 milliót gondolt. A két összeg között szemmel láthatólag áthidalhatatlan a szakadék – erre még maga Marschall Miklós, kulturális ügyekért felelős ex-alpolgármester, jelenlegi kuratórium elnök sem képes saját magával átfedésben megoldani. Most Marschall még a Demszky-kritikáig is eljut, s bár arra azért nem vetemedik, hogy kultúraellenességgel vádolja volt hivatali főnökét, azt megkockáztatja, hogy „kulturális ügyekben régóta rossz tanácsadói vannak”.

Az ellentétek most, a pénzínség idején buktak ki, holott alighanem az alapítástól „kódolva voltak”. Demszky 1992-ben – s jó

darabig még később is – politikai aduként használta a Fesztiválzenekart; az idők változásával azonban egyre terheesebb kolonccá vált számára. Marschall sem állja meg, hogy ne tegyen maró megjegyzést a kulturális kormányzat közönyére – mintha az államnak bármi köze is volna egy fővárosi fenntartású zenekarhoz.

Az állam amúgy is más együttesben – stílszerűen az Állami Hangversenyzenekarban, most Nemzeti Filharmonikusokban – utazik. Mint fenntartó, azzal is kiemelte a sorból ezt a társulatot, hogy miniszteri biztost nevezett ki a felvirágoztatására. Igaz, némiképp puccszerűen: a bejelentés alkalmára összehívott sajtótájékoztatót jószerivel titokban tartották, s a biztos kinevezéséről a zenekar némelyik vezetője, sőt a kultuszminisztérium illetékes tisztviselője is csupán a helyszínen értesült.

Míndez azonban épp olyan részletkérdés, mint az, hogy Fischer Iváné lesz-e (új néven) a Fesztiválzenekar, vagy Demszky Gáboré (a régien). A staggione-rendszer valószínűleg a sztárzenekar végét jelentené, a csökkentett költségvetés talán csak a fischeri zeneigazgatását. Abban viszont párhuzamot lehet vonni a Fesztiválzenekar és az NFZ között, hogy mindkét esetben a zenei kirakat létrehozása a cél. Ez (bár lehet „villogni” vele a külföld előtt), aligha segít a szimfonikus zenekarok többségének gondjain – azokén, akikre a munka dandárja vár. Ők továbbra is ki vannak szolgáltatva fenntartóik kénye-kedvének, s az egzisztenciális gondjaikra sem jut annyi aggódo figyelem, mint a reflektorfényben tündöklőkre. Vannak persze biztató momentumok is: Hajdu István rádióelnök például kategorikusan cáfolta, hogy amíg ő áll az intézmény élén, valótlan híresztelés az, hogy bármennyit is átcsoportosítanak a rádiós művészeti együttesek – így a Rádiózenekar – költségvetési támogatásból. Hajdu fél évig még biztosan elnök lesz – más zenekarok még ennyi garanciát sem kapnak a jövőre nézvést.

A koncertlátogató nem kíváncsi a hangverseny hátterére – nem is várható el tőle. Meglepetés legfeljebb csak akkor fogja érní, ha azt kell tapasztalnia: a sok bába között maga Beethoven is elveszett.

Csontos János

amely szerint a zenekar létszámát 99 fő közalkalmazottban jelöli ki. Ezzel szemben a zenekar érdekképviselője azt mondja, hogy nem enged a 113-ból. Ennek súlyos létszám- és bérgazdálkodási vonzatai vannak, és hiába ad némi szabadságot az Államháztartási Törvény ebben a kérdésben az intézmény vezetőjének, a cél mégiscsak az, hogy jól és ésszerűen működjünk. A helyzet kényes, hiszen ebben az ügyben az elmúlt két évben a munkáltatói jogok gyakorolói hivatalból eljárak a minisztéri-

umba, miközben a minisztérium rendszeresen tárgyalt a hivatalos vezetőség távollétében az érdekvédelemmel, szükségszerűen közelebből is ismeri tehát a problémát. Dönteni nehéz, annál is inkább, mert minden ilyen döntés precedens értékű lehet. Ilyen pontokon fontos szerepe lehet a miniszteri biztostnak. Speciális jogi és szakmai információkat gyűjthet össze, javasolhat és tanácsolhat a miniszternek.

– Önről köztudott, hogy mindig, minden körülmények között a zenekar érdekeit tartotta és